

Olethreutes siderana Treitschke, 1835 (Lep.: Tortricidae)

door

A. van FRANKENHUYZEN

Plantenziektenkundige Dienst, Wageningen (afdeling Boomkwekerij- en Fruitgewassen)

ABSTRACT. — *Olethreutes siderana* Treitschke, 1835 (Lep.: Tortricidae). In the Netherlands the moth was discovered for the first time in 1975. In 1980 several leaf-rolling larvae were observed in spring on *Spiraea douglasii* and *S. salicifolia*. In the summer of 1980 the moths were very abundant. The flight lasted from the beginning of June to the end of July. The young larva hibernates. There is one generation a year only. Moths were observed in several parts of the country.

INLEIDING

In het voorjaar en in de zomer van 1980 werden waarnemingen gedaan aan *Olethreutes siderana*, een tortricide die in Nederland niet zeldzaam bleek te zijn. Talrijke rupsen hadden op *Spiraea*struiken langs wegbermen opvallende bladrollen gevormd (fig. 1). Verscheidene door mij verzamelde rupsen werden tot vlinders opgekweekt en door C. F. van de Bund van de afdeling Diagnostiek van de Plantenziektenkundige Dienst gedetermineerd als *Olethreutes siderana*. In de zomer is een omvangrijke vlucht waargenomen. De soort bleek nieuw voor de Nederlandse fauna te zijn.

Fig. 1 (links): scheuttoppen van *Spiraea* met bladrollen; fig. 2 (rechts): gevouwen bladeren met lege pophuiden. (1 (left): tips of shoots of *Spiraea* showing rolled up leaves; 2 (right): folded leaves with empty chrysalids).

Fig. 3 (links): imago van *Olethreutes siderana* (coll. B. van Aartsen, 1975); fig. 4 (rechts): blad met door jonge rups veroorzaakte skeletvreterij. (3 (left): Adult of *O. siderana*; 4 (right): skeletonized leaf caused by young larva).

VOORKOMEN IN NEDERLAND

Op 17 mei 1980 werden verscheidene rupsen waargenomen op *Spiraea douglasii* Hook. langs een wegberm bij de bushalte „De Koude Herberg” te Oosterbeek. Langs de wegbermen van de weg Horst-Helenaveen en onder Sevenum werden door G. R. Langohr en door mij talrijke vlinders van *O. siderana* aangetroffen, eveneens op *S. douglasii*. (Alle in dit artikel genoemde planten zijn gedetermineerd door het Laboratorium voor Plantensystematiek en -geografie van de Landbouwhogeschool te Wageningen.) Inmiddels is gebleken, dat het insect op verscheidene plaatsen in Nederland voorkomt. B. van Aartsen heeft de soort reeds eerder gevangen, echter zonder hem als *O. siderana* te herkennen. In 1975 waren namelijk door hem op 25 juni te Zeist en op 2 juli te Uffelte talrijke vlinders waargenomen en voorts op 3 juni 1980 te Hoenderlo op *Spiraea salicifolia* L. Op 26 juni 1980 vond dr. A. Diakonoff één exemplaar in een woning te Pieterburen.

BESCHRIJVING VAN DE STADIA

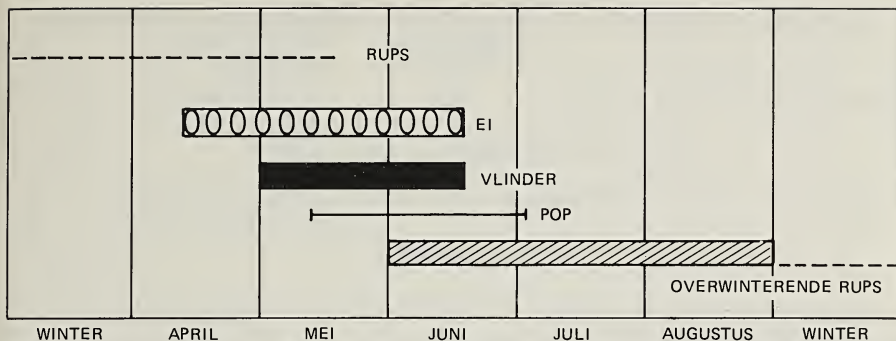
De vlinder heeft een vleugelspanwijdte van circa 15 mm (fig. 3). In zithouding is het insect 7-8 mm groot. De voorvleugel is bruin-zwart met donkergele vlekken en talrijke opvallende glanzend blauwe stippen, die als verhevenheden op de vleugel lijken te liggen. De franje van de vleugeltop is helder geel. De achtervleugel is donkerbruin met gedeeltelijk lichtgele franje. De poten zijn zwart met gele strepen.

Het ei is vrijwel cirkelvormig, circa $1 \times 0,8$ mm. Pas afgezet is het ei doorschijnend melkachtig wit. Onder invloed van de ontwikkeling van het embryo wordt het troebel en tenslotte kleurt het door het zwarte kopkapsel van het embryo zwart.

Het rupsje is kort na de geboorte geel en wordt na enkele vervellingen donkerbruin. De volgroeide rups is donkerbruin. Het halsschild en de kop zijn gitzwart. De pop is zwart. De lege pophuid is donkerbruin.

FENOLOGISCHE WAARNEMINGEN IN 1980

Te Oosterbeek werden door mij tussen 17 mei (datum van eerste ontdekking) en 31 augustus

Levenscyclus van *Olethreutes siderana* (Life cycle of *Olethreutes siderana*)

verscheidene waarnemingen verricht. De rups veroorzaakte op *Spiraea* een voor deze groep van insekten typische bladrol. Soms was elk zijtakje van een scheut door een rups bewoond (fig. 1).

De pop werd vrijwel nooit op de vreetplaats — in de bladrol — gevonden. De rups van het laatste stadium koos voor de verpopping veelal een onbeschadigd blad, waarvan de punt naar onderen toe werd omgeslagen en vastgesponnen. Na het verschijnen van de vlinder stak de lege pophuid vanuit deze plaats naar buiten (fig. 2). De eerste poppen werden eind mei waargenomen, maar eind juni waren ook nog enkele volgroeide rupsen aanwezig.

De eerste vlinders zijn vermoedelijk in de eerste week van juni verschenen. Op 11 juni waren namelijk reeds talrijke vlinders in het veld aanwezig. Op 25 juni is een enorme vluchtop waargenomen. De vlucht heeft waarschijnlijk tot eind juli geduurd. Waren er op 15 juli nog volop vlinders aanwezig, op 24 juli waren het er nog slechts enkele.

De eiafzetting vond — in tegenstelling met de verwachtingen — niet op de nieuw gevormde bladeren van de *Spiraea*-scheuten plaats, maar op de oude, miezerige grondscheutjes, die verstoken van het licht niet tot volwaardige scheuten waren uitgegroeid. De eieren bleken veelal aan de onderzijde van de bladeren te zijn afgezet. Soms lagen er 3 tot 5 bij elkaar.

Op 25 juli — tijdens de volle bloei van de *Spiraea* — bleek circa 90% van de eieren te zijn uitgekomen. De rupsjes hadden veelal twee blaadjes tegen elkaar gesponnen en lichte skeletvreterij veroorzaakt (fig. 4). In augustus bleken de meeste te zijn verdwenen. Slechts een enkel rupsje van 0,5-1 cm grootte werd tussen samengesponnen blaadjes of stukjes dood blad onder aan de struik, dicht bij de grond, aangetroffen. De meeste waren vermoedelijk reeds in het overwinteringsstadium gegaan. *O. siderana* heeft dus één generatie per jaar.

Tenslotte zij vermeld, dat in een binnenshuis geplaatste kooi met *Spiraeascheuten* (welke laatsten op water geplaatst snel wortel schoten en dus lange tijd voor de waarnemingen beschikbaar bleven) een aantal vlinders circa een maand in leven bleef. Zij zetten in die periode grote hoeveelheden eieren af. Uit die eieren verschenen talrijke rupsen waarvan een tweetal het popstadium bereikte en zelfs nog een vlinder opleverde. De meeste rupsen waren eind augustus echter nog zeer klein, hetgeen in overeenstemming is met de veldwaarneming. Het is derhalve zeer waarschijnlijk, dat de soort als jonge rups overwintert.

LITERATUUR

Hannemann, H. J., 1961. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera. I Die Wickler (s.str.) (Tortricidae). *Tierw. Dtl.* 48: I-XI, 1-233, fig. 1-457 (plus 8 ongenummerd). Tafeln 1-22. Veb Gustav Fischer Verlag Jena.

Geertjesweg 15, 6706 EA Wageningen, the Netherlands.